

**BOOKSWAP UZ MOBIL ILOVASI: KITOB ALMASHISH
PLATFORMASINING ILMIY TAHLILI VA JAMIYAT
TARAQQIYOTIDAGI O'RNI**

Shokirov F.Sh.

*Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari
universiteti Samarqand filiali farruxshokirov93@gmail.com*

Aktamov Sh.Sh.

*Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari
universiteti Samarqand filiali talabasi*

ANNOTATSIYA: *Ushbu maqolada O'zbekistonda kitob almashish madaniyatini rivojlantiruvchi innovatsion raqamli platforma — BookSwapUz ilovasining ijtimoiy, iqtisodiy, ekologik va madaniy jihatlari tadqiq qilinadi. Tadqiqotda ilovaning funksional imkoniyatlari, foydalanuvchilar tajribasi, ta'lim va atrof-muhitga qo'shgan hissassi tahlil etilib, 100 ta foydalanuvchi bilan so'rov va komparativ tahlillar natijalari taqdim etilgan. Natijalarga ko'ra, platforma kitobxonlikni rag'batlantirish, resurslardan samarali foydalanish va ijtimoiy tenglikni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Maqolada loyihaning kelajakdagi rivojlanish yo'nalishlari ham taklif etilgan.*

KALIT SO'ZLAR: *BookSwapUz, kitob almashish, raqamli platforma, ijtimoiy ta'sir, ekologik barqarorlik, ta'limda tenglik.*

Kirish

Zamonaviy axborot jamiyatida raqamli transformatsiya ta'lim, madaniyat va bilim almashish sohalarida tubdan o'zgarishlarni keltirib chiqarmoqda. O'zbekiston kontekstida bu jarayon ayniqsa dolzarb ahamiyat kasb etmoqda, chunki mamlakatimizda kitobxonlik madaniyatini rivojlantirish, bilim resurslariga teng va ochiq kirishni ta'minlash katta ijtimoiy ahamiyatga ega. Hozirgi kunda kitob narxlarining keskin o'sishi (2023-yilgi statistika shuni ko'rsatadiki, o'rtacha kitob narxi 25% ga qimmatlashgan), chekka hududlarda sifatli adabiyot yetishmasligi va

aholining katta qismining o'qishga vaqt ajratmasligi kabi muammolar kitobxonlar uchun jiddiy to'siqlar bo'lib qolmoqda.

Aynan shunday sharoitda BookSwapUz mobil ilovasi innovatsion yechim sifatida paydo bo'ldi. Ushbu raqamli platforma nafaqat kitob almashish jarayonini soddalashtirish, balki bilim resurslaridan samaraliroq foydalanish, atrof-muhitni muhofaza qilish va ijtimoiy tenglikni ta'minlash kabi ko'p qirrali vazifalarni bajaradi. Bu tadqiqotning asosiy maqsadi BookSwapUz ilovasining funksional imkoniyatlarini, ijtimoiy-iqtisodiy jihatdan ahamiyatini va ekologik barqarorlikka qo'shgan hissasini chuqur ilmiy tahlil qilishdan iborat.

Metodologiya

Tadqiqotning ilmiy asoslilikini ta'minlash uchun quyidagi usullar qo'llanildi:

1. **Tahliliy usul** – ilovaning texnologik jihatlari, foydalanuvchilar uchun qulayligi va samaradorligi bo'yicha mavjud ma'lumotlarni tizimli tahlil qilish.
2. **Sotsiologik so'rov** – 2024-yil davomida 100 ta faol foydalanuvchi bilan o'tkazilgan keng qamrovli anketalar asosida foydalanuvchilarning ilovadan foydalanish tajribasini baholash.
3. **Iqtisodiy tahlil** – kitob almashish orqali jamoat va shaxsiy byudjetlarda yuzaga keladigan tejamkorlikni aniqlash, shuningdek, platformaning iqtisodiy barqarorligini baholash.
4. **Ekologik baholash** – kitoblarni qayta ishlatish orqali atrof-muhitga ta'sirini hisoblash, qog'oz iste'moli va uglerod izini kamaytirish bo'yicha hisob-kitoblar.
5. **Komparativ tahlil** – boshqa mamlakatlarda amalda bo'lgan shunga o'xshash platformalar bilan solishtirish orqali BookSwapUz ning o'ziga xos jihatlarini aniqlash.

BookSwapUz ilovasining asosiy xususiyatlari va innovatsion jihatlari

1. Funksional imkoniyatlar

BookSwapUz ilovasi foydalanuvchilarga kitob almashish jarayonini qulay va xavfsiz qilish uchun bir qator innovatsion funksiyalarni taklif etadi:

- **Shaxsiy kabinet:** Har bir foydalanuvchi ro'yxatdan o'tib, o'z profilini shaxsiylashtirishi mumkin. Profilda foydalanuvchining almashuv tarixi, baholashlari va istaklari ro'yxati saqlanadi.
- **Kitoblar bazasi:** Foydalanuvchilar ISBN kodini skanerlash yoki qo'lda kiritish orqali o'zlarining kitoblarini ro'yxatga kiritishlari mumkin. Har bir kitob uchun batafsil tavsif, fotosurat va holati ko'rsatiladi.
- **Aqlli qidiruv tizimi:** Kuchli filtrlar yordamida foydalanuvchilar istalgan janr, muallif yoki holatdagi kitoblarni osongina topishlari mumkin. Qidiruv algoritmi foydalanuvchining oldingi almashuvlari va qiziqishlarini hisobga olgan holda tavsiyalar beradi.
- **Baholash tizimi:** Har bir almashuvdan so'ng foydalanuvchilar bir-birlarini baholaydi, bu esa platformada ishonchlilik muhitini shakllantirishga yordam beradi. Yuqori baholangan foydalanuvchilar maxsus belgilar bilan ajratiladi.
- **Xavfsizlik tizimi:** Shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish uchun ilova kuchli shifrlash usullaridan foydalanadi. Shuningdek, foydalanuvchilar almashuv paytida xavfsizlik qoidalariga rioya qilishlari uchun maxsus yo'riqnomalar bilan ta'minlangan.

2. Ijtimoiy-Iqtisodiy afzalliklar

BookSwapUz ilovasi nafaqat individual foydalanuvchilar, balki butun jamiyat uchun muhim ijtimoiy-iqtisodiy afzalliklarni keltirib chiqaradi:

- **Ta'limda tenglikni ta'minlash:** Chekka hududlarda yashovchi foydalanuvchilar uchun sifatli bilim resurslariga kirish imkoniyati yaratiladi. So'rov natijalariga ko'ra, foydalanuvchilarning 72% ilovani "qimmatbaho kitoblarni bepul olish imkoniyati" deb baholagan.
- **Iqtisodiy tejamkorlik:** Har bir almashuv o'rtacha 50 000 so'm miqdorida shaxsiy byudjetni tejash imkonini beradi (2024-yil hisobotlari). Bu esa, ayniqsa, talabalar va kam ta'minlangan oilalar uchun muhim ahamiyatga ega.
- **Ijtimoiy aloqalarni mustahkamlash:** Platforma foydalanuvchilarga yangi ijtimoiy aloqalar o'rnatish, o'qish tajribalarini baham ko'rish va kitobxonlik hamjamiyatini kengaytirish imkoniyatini beradi.

3. Ekologik barqarorlikka qo'shgan hissasi

BookSwapUz ilovasi nafaqat iqtisodiy va ijtimoiy jihatdan, balki ekologik barqarorlikka ham sezilarli hissa qo'shmoqda:

- **Qog'oz iste'molini kamaytirish:** Kitoblarni qayta ishlatish orqali har yili 1 million varaq qog'oz tejab qolinadi (O'zbekiston Respublikasi Ekologiya qo'mitasining 2023-yilgi hisobotiga asosan).
- **Uglerod izini kamaytirish:** Yangi kitoblar ishlab chiqarish va ularni tarqatish jarayonida hosil bo'ladigan uglerod izi 15% ga kamayadi.
- **Atrof-muhitni muhofaza qilishni targ'ib qilish:** Platforma "yashil" tamoyillarni qo'llab-quvvatlovchi turli ekologik tashabbuslarni amalga oshirish orqali foydalanuvchilar orasida atrof-muhitni muhofaza qilish haqida xabardorlikni oshiradi.

Natijalar va Munozara

BookSwapUz ilovasining ishlash tajribasi va foydalanuvchilarning fikr-mulohazalari tahlili quyidagi asosiy natijalarni ko'rsatdi:

1. **Madaniy o'zgarishlar:** Foydalanuvchilarning 68% ilova tufayli ko'proq kitob o'qishni boshlaganligini ta'kidlaydi. Bu ko'rsatkich platformaning kitobxonlik madaniyatini rivojlantirishdagi muvaffaqiyatli ishtirokini ko'rsatadi.
2. **Texnologik qulaylik:** Ilovaning mobil interfeysi va o'zbek tilidagi lokalizatsiyasi uni keng jamoatchilik uchun qulay va qo'llashiladigan qiladi. Foydalanuvchilarning 89% ilovadan foydalanish jarayoni qulay va intuitiv deb baholagan.
3. **Ijtimoiy ta'sir:** Platforma orqali shakllangan kitobxonlik hamjamiyati nafaqat kitob almashish, balki bilim va tajriba almashish uchun ham muhim platformaga aylanmoqda. Bu esa jamiyatda bilim va madaniyat almashinuvini rag'batlantirishda muhim rol o'ynaydi.
4. **Kelajakdagi rivojlanish istiqbollari:** Loyihani rivojlantirish bo'yicha quyidagi yo'nalishlar ko'zda tutilmoqda:
 - Sun'iy intellekt asosidagi shaxsiylashtirilgan tavsiya tizimini joriy etish
 - Xalqaro almashuv imkoniyatlarini yaratish
 - Ta'lim muassasalari bilan hamkorlikni kuchaytirish

- Kutubxonalar uchun maxsus bo‘limni ishlab chiqish

Xulosa

BookSwapUz mobil ilovasi nafaqat kitob almashish jarayonini soddalashtirish, balki quyidagi jihatlarida jamiyat taraqqiyotiga sezilarli hissa qo‘shuvchi innovatsion loyiha sifatida shakllanmoqda:

- **Iqtisodiy jihatdan:** Resurslardan samarali foydalanish orqali shaxsiy va jamoat byudjetlarida sezilarli tejamkorlikni ta‘minlash.
- **Ekologik jihatdan:** Atrof-muhitni muhofaza qilish va barqaror rivojlanish tamoyillarini qo‘llab-quvvatlash.
- **Ijtimoiy jihatdan:** Bilim va madaniyat almashinuvi orqali jamoa bog‘liqligini mustahkamlash, ta‘limda tenglikni ta‘minlash.
- **Madaniy jihatdan:** Kitobxonlik madaniyatini rivojlantirish va o‘qishga qiziqishni oshirish.

Kelajakda loyihani rivojlantirish va uning ta‘sir doirasini kengaytirish orqali BookSwapUz nafaqat O‘zbekiston, balki butun mintaqa uchun namuna bo‘luvchi raqamli platformaga aylanishi mumkin. Buning uchun loyihaga davlat va xususiy sektor tomonidan qo‘llab-quvvatlash, hamkorlik imkoniyatlarini kengaytirish va texnologik yangilanishlarni joriy etish muhim ahamiyatga ega.

ADABIYOTLAR

1. Ahmedova, S. (2024). *Zamonaviy texnologiyalar va ta‘lim tizimida teng imkoniyatlar*. Toshkent: Ta‘lim nashriyoti.
2. Yuldoshov A.X., Shokirov F. Mobil ilovalar yaratishda boshqaruv elementlaridan foydalanish. JOURNAL OF NEW CENTURY INNOVATIONS VOLUME –52, ISSUE –2, 159-165 betlar. May –2024. (google.scholar).
3. Shokirov F. Sh. BENEFITS OF FLUTTER FOR SMALL AND MEDIUM BUSINESS MOBILE APP DEVELOPMENT. ЛУЧШИЕ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ, Часть-11_ Том-1_ Декабрь -2023, 180-182 betlar. (google.scholar)